

**Fənn sillabusu**

**İxtisas:** 050809-Turizm bələdçiliyi

**Fakültə:** İqtisadiyyat və idarəetmə..

**Kafedra:** "Pedaqogika, psixologiya və incəsənət" kafedrası

**I. Fənn haqqında məlumat :**

**Fənnin adı:** *Bədii ifaçılıq sənətinin tarixi*

**Fənn proqramı:** Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin 15.03.2012-ci il tarixli, 410 sayılı əmrilə təsdiq edilmişdir.

**Kodu:**İPF-B16

**Təhsil ili:** III (2025-2026) Semestr V

**Tədris yükü:** Cəmi: 120 saat. Auditoriya saati 45saat (30 saat müəhazirə , 15 saat seminar )

**Tədris forması:** Əyani

**Tədris dili:** Azərbaycan dili

**AKTS üzrə kredit** 4 kredit

**II. Müəllim haqqında məlumat:**

**Adı, soyadı,dərəcəsi:** Əsədli Aytəkin Oruc qızı

**E-mail:** asadli.aytekin@mail.com

**Kafedranın ünvanı:** Lənkəran ş.,Ə.Məmmədov k. 19, 2 saylı tədris korpusu

**III. Tövsiyə olunan dərsliklər və dərs vəsaitləri:**

**Əsas ədəbiyyat**

1. Z.Səfərova. Azərbaycan Musiqi Tarixi. I cild. Bakı 2012
2. Z.Səfərova. Azərbaycan Musiqi Tarixi. II cild. Bakı 2017
3. F.Rzayeva. Fortepiano ifaçılığın tarixi. Bakı 2015
4. T.Seyidov. XX əsrin Azərbaycan fortepiano mədəniyyəti. Bakı 2016
5. Azərbaycan xanəndəlik sənəti tarixində Arif Babayevin rolu. Dərs vəsaiti. Bakı 2018
6. M.Kərimov. Azərbaycan musiqi alətləri. Bakı 2003

**Əlavə ədəbiyyat**

1. <https://share.google/zTwE27cQriIjXgG1j>
2. <https://share.google/ZLKEhgOLy47EV1byR>
3. <https://share.google/hJsUi4LfxM3jAgeMf>
4. <https://share.google/UaThHuOnFHJR8KwyV>
5. <https://share.google/QmqXy17ogH61apyot>
6. <https://share.google/qvhnYj6yF2uz3MHtR>

**IV. Prerekvizitlər:** Fənnin tədrisi üçün öncədən başqa fənlərin tədris olunmasına zərurət yoxdur.

**V. Korekvizitlər:** Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

**VI.Fənnin təsviri və məqsədi:** Xarici musiqi tarixi fənni ikinci tədris ilinin dördüncü smestrndə 30 saat müəhazirə, 30 saat seminar,üçüncü tədris ilinin beşinci semestrində 30 saat müəhazirə, 30 saat seminar məşğələsi nəzərdə tutulur. Kursun tədrisində məqsəd Qərbi Avropa ,rus musiqi mədəniyyəti tarixinin əsas mərhələlərini, bəstəkarlıq məktəbləri nümayəndələrinin yaradıcılıqlarını öyrənmək, alınan biliklərin möhkəmlənməsi, müxtəlif janr və cərəyanların, eləcədə bəstəkarların musiqi üslubu, əsərlərin melodik, harmonik və quruluş xüsusiyyətləri ilə əlaqədar olaraq nəzəri problemlərin ümumləşdirilib öyrənilməsidir.

**VII. Davamiyyətə verilən tələblər:** Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır

**VIII Qiymətləndirmə:**Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətə görə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə.

Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır

İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

**Qiymət meyarları aşağıdakılardır:**

- 10 bal- tələbə keçilmiş materialı dərinədən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
- 9 bal-tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir.
- 8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal- tələbə keçilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir
- 6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırə bilmir;
- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladıqı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladıqı bala əlavə olunmur.

**Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)**

| №  | Bal    | Qiymət |        |
|----|--------|--------|--------|
|    |        | Sözlə  | Hərflə |
| 1. | 91-100 | əla    | A      |

|    |                   |            |   |
|----|-------------------|------------|---|
| 2. | 81-90             | çox yaxşı  | B |
| 3. | 71-80             | yaxşı      | C |
| 4. | 61-70             | kafi       | D |
| 5. | 51-60             | qənaətbəxş | E |
| 6. | 50 və ondan aşağı | qeyri-kafi | F |

**IX. Davranış qaydalarının pozulması:**Tələbə Universitetin daxili nizam-intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməkdir.

**X.Təqvim planı:**Mühazirə 30 saat, seminar 15 saat

| No | Keçirilən mühazirə mövzuların məzmunu                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | Müh | Sem | Tarix |
|----|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|-----|-------|
| 1  | <b>Mövzu:</b> Musiqinin yaranma tarixi. Qədim dövrün musiqi sənəti.<br><b>Plan:</b> 1.Qədim dövrün musiqi sənəti( Yunan musiqisi). 2.Qədim şərq musiqi mədəniyyəti.<br>Mənbə : [1,2,3,4,5.]                                                                                                                                                                                                                               | 2   | 2   |       |
| 2. | <b>Mövzu:</b> Azərbaycan milli musiqi alətləri<br><b>Plan:</b> 1. Milli musiqi alətlərinin qədimliyi və mədəni əhəmiyyəti<br>2.Simli və nəfəs alətləri.<br>3. Zərb və özüsəslənən alətlər.<br>4. Qədim, bərpa olunmuş, çağdaş və yeni icad edilən alətlər<br>Mənbə : [1,2,3,4,5.]                                                                                                                                         | 2   |     |       |
| 3. | <b>Mövzu:</b> Azərbaycan muğamları .<br><b>Plan:</b> 1 Muğamın yaranma tarixi.2.Əsas muğamlar<br>.Mənbə : [1,2,3,4,5.]                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | 2   | 2   |       |
| 4. | <b>Mövzu:</b> Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin inkişafı.<br><b>Plan:</b> 1. XIX əsr sonu – XX əsr əvvəli – maarifçilik, teatr, “Şərq konsertləri”<br>2. 1920–30-cu illər – konservatoriya, folklor toplanması.<br>3. 1930–40-cı illər– musiqisi.<br>4. 1950–70-ci illər – Niyazi, Q.Qarayev, dünya miqyasında tanınma.<br>5. 1980–90-cı illər– baletlər (“Nizami”, “Babək”, ), müstəqillik dövrü.<br>Mənbə : [1,2,3,4,5.] | 2   |     |       |
| 5. | <b>Mövzu:</b> Üzeyir Hacıbəyov həyat və yaradıcılığı<br><b>Plan:</b> 1.Üzeyir Hacıbəyov həyatı.<br>2. Üzeyir Hacıbəyovun yaradıcılığının əsas mərhələləri<br>Mənbə : [1,2,3,4,5,6.]                                                                                                                                                                                                                                       | 2   | 2   |       |
| 6. | <b>Mövzu:</b> Azərbaycan opera ifaçılıq sənətinin inkişaf istiqamətləri.<br><b>Plan:</b> 11908, Ü.Hacıbəylinin “Leyli və Məcnun” operası və digər operaları.<br>2. Milli və Avropa opera üslubunun sintezi – Koroğlu operası<br>3. İlk opera İfaçıları<br>Mənbə : [1,2,3,4,5.]                                                                                                                                            | 2   |     |       |
| 7. | <b>Mövzu:</b> Qara Qarayev həyat və yaradıcılığı<br><b>Plan:</b> 1. Qara Qarayevin həyatı və yaradıcılığı.<br>2 Qara Qarayevin musiqiyə verdiyi əhəmiyyətlər və tarixdə rolu.<br>Mənbə : [1,2,3,4,5,6.]                                                                                                                                                                                                                   | 2   | 2   |       |
| 8. | <b>Mövzu: Fikrət Əmirov həyat və yaradıcılığı</b><br><b>Plan:</b> 1. Fikrət Əmirovun həyatı və yaradıcılığı.<br>2. Fikrət Əmirovun musiqiyə verdiyi əhəmiyyətlər və tarixdə rolu.<br>Mənbə : [1,2,3,4,5,6.]                                                                                                                                                                                                               | 2   |     |       |
| 9. | <b>Mövzu:</b> Vokal ifaçılıq sənəti<br><b>Plan:</b> 1. Oxuma sənəti qədim dini kökləri.<br>2.Azərbaycanda vokal məktəbinin banisi – Bülbül.<br>3.Şövkət Məmmədova, Rəşid Behbudov, Lütfiyar İmanov, Qasimova bacıları.<br>Mənbə : [1,2,3,4,5,6.]                                                                                                                                                                          | 2   | 2   |       |
| 10 | <b>Mövzu: Aşıq ifaçılıq sənəti</b><br><b>Plan:</b> 1. Aşıq sənətinin mahiyyəti: Poeziya, musiqi, rəqs və ifaçılığın sintezi olan aşıq sənəti.2. Aşıq məktəbləri və dastan yaradıcılığı<br>Mənbə : [1,2,3,4,5,6.]                                                                                                                                                                                                          | 2   |     |       |
| 11 | <b>Mövzu:</b> Azərbaycanda xanəndəlik ənənələrinin yaranması və inkişafı.Qarabağ xanəndəlik məktəbi.<br><b>Plan:</b> 1. Muğam ənənələri əsasında xanəndəlik.<br>2. Qarabağ xanəndəlik məktəbi – Hacı Hüsü, Cabbar Qaryağdıoğlu, Seyid və Xan Şuşinski.<br>3. Müasir dövr: Arif Babayev, Alim Qasimov və digərləri;<br>Mənbə : [1,2,3,4,5,6.]                                                                              | 2   | 2   |       |
| 12 | <b>Mövzu:</b> Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının pianoçu kadrların hazırlığında olan rolu.<br><b>Plan:</b> 1 XIX–XX əsr əvvəli-Azərbaycan qadın pianoçuları Fırza Qacar, Xədicə Qayıbova, Nazirə Şah Mirzə<br>2. **Konservatoriyanın pianoçu kadrların hazırlığında rolu.<br>3.Fortepiano sənəti 70–90-cı illərdə                                                                                                      | 2   |     |       |

|    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |             |             |  |
|----|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------|-------------|--|
|    | Mənbə : [1,2,3,4,5,6,]                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |             |             |  |
| 13 | <b>Mövzu:</b> XX əsrdə tar ifaçılığının inkişaf yolları. S.Rüstəmov və Azərbaycan xalq çalğı alətləri .<br><b>Plan:</b> 1.. Tarın inkişafı -Sadıqcanın islahatları ilə .<br>2. Ustad tarzənlər və ifaçılıq məktəbi.<br>3. S.Rüstəmov və XÇA orkestri.<br>Mənbə : [1,2,3,4,5,6,]                                                         | 2           | 2           |  |
| 14 | <b>Mövzu:</b> Azərbaycanda xor və dirijorluq sənəti.Uşaq xor ifaçılığının yaranma tarixi<br><b>Plan:</b> 1. Üzeyir Hacıbəyli və xor mədəniyyətinin əsası.<br>2. Xor musiqisinin inkişafında görkəmli sənətkarların rolu:<br>Cahangir Cahangirov, Ləman Atakişiyeva, Əfsər Cavanşirov<br>3. Uşaq xor ifaçılığı<br>Mənbə : [1,2,3,4,5,6,] | 2           |             |  |
| 15 | <b>Mövzu:</b> Azərbaycanda klassik simli alətlərdə ifaçılıq tarixi.<br><b>Plan:</b> 1. Azərbaycanda klassik simli alətlər -Skripka ilk dəfə Ü.Hacıbəylinin "Leyli və Məcnun" operasında.<br>2. İfaçılar-S.Qəniyev, A.Əliyev, Z.Quliyeva kimi sənətkarlar.<br>Mənbə : [1,2,3,4,5,6,]                                                     | 2           | 1           |  |
|    | <b>CƏMI: 45 saat</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | <b>30 s</b> | <b>15 s</b> |  |

#### XI.Fənn üzrə tələblər:

- Təlim nəticəsində tələbələrin əldə etməli olduqları təsəvvür-bacarıq və vərdisləri:
- İnformasiya mənbəyi ilə işin bacarıq və vərdişi
- Tədqiqat sahəsi üzrə işin məqsəd və vəzifələri
- Müqayisə, ümumiləşdirmə və sistemləşdirmə, tənqidi yanaşma, ziddiyyətləri görmə bacarıqı
- tarixi dövrün qısa səciyyəsi
- musiqi əsərinin yarandığı şərait
- bəstəkarın yaradıcılığındakı realist ənənələr.

#### XII.Fənn üzrə təlimin nəticələri:

- Qərbi Avropa ,rus musiqi mədəniyyəti tarixinin əsas mərhələlərini;
- Bəstəkarlıq məktəbləri nümayəndələrinin yaradıcılıqlarını;
- Musiqi əsərlərinin üslub və janr xüsusiyyətləri;
- Dövrün mədəni kontekstində təhlil etmək;
- Cərəyanlara uyğun musiqi əsərlərini fərqləndirmək.

#### XIII. İmtahan sualları:

1. Qədim dövrün musiqi sənəti( Yunan musiqisi).
2. Qədim şərq musiqi mədəniyyəti.
3. Azərbaycan milli musiqi alətləri
4. Qədim, bərpa olunmuş, çağdaş və yeni icad edilən alətlər
5. Muğam yaranma tarixi.
6. Əsas Azərbaycan muğamları.
7. Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin inkişafı.
8. 1920–30-cu illər – konservatoriya, folklor toplanması.
9. Üzeyir Hacıbəyov həyatı.
10. Hacıbəyovun yaradıcılığının əsas mərhələləri
11. Azərbaycan opera ifaçılıq sənətinin inkişaf istiqamətləri.
12. 1908, Ü.Hacıbəylinin "Leyli və Məcnun" operası və digər operaları.
13. Milli və Avropa opera üslubunun sintezi – Koroğlu operası. İlk opera İfaçıları
14. Qara Qarayev həyat və yaradıcılığı
15. Qara Qarayevin musiqiyə verdiyi əhəmiyyətlər və tarixdə rolu.
16. Fikrət Əmirovun həyatı və yaradıcılığı.
17. Fikrət Əmirovun musiqiyə verdiyi əhəmiyyətlər və tarixdə rolu.
18. Azərbaycanda vokal məktəbinin banisi – Bülbül.
19. Şövkət Məmmədova, Rəşid Behbudov, Lütfiyar İmanov, Qasımova bacıları.
20. Aşıq ifaçılıq sənəti
21. Aşıq sənətinin mahiyyəti: Poeziya, musiqi, rəqs və ifaçılığın sintezi olan aşıq sənəti.
22. Azərbaycanda xanəndəlik ənənələrinin yaranması və inkişafı.
23. Qarabağ xanəndəlik məktəbi.
24. Azərbaycan Dövlət Konservatoriyasının pianoçu kadrların hazırlığında olan rolu.
25. XIX–XX əsr əvvəli-Azərbaycan qadın pianoçuları Fırıza Qacar, Xədicə Qayıbova, Nazirə Şah Mirzə
26. XX əsrdə tar ifaçılığının inkişaf yolları
27. S.Rüstəmov və Azərbaycan xalq çalğı alətləri .
28. Azərbaycanda xor və dirijorluq sənəti.Uşaq xor ifaçılığının yaranma tarixi
29. Xor musiqisinin inkişafında görkəmli sənətkarların rolu: Cahangir Cahangirov, Ləman Atakişiyeva, Əfsər Cavanşirov
30. Azərbaycanda klassik simli alətlərdə ifaçılıq tarixi.

#### XIV.Kollokvium sualları:

##### I kollokvium:

1. Qədim dövrün musiqi sənəti( Yunan musiqisi).
2. Qədim şərq musiqi mədəniyyəti.
3. Azərbaycan milli musiqi alətləri

4. Qədim, bərpa olunmuş, çağdaş və yeni icad edilən alətlər.
5. Muğam yaranma tarixi.
6. Əsas Azərbaycan muğamları
7. Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin inkişafı.
8. 1920–30-cu illər – konservatoriya, folklor toplanması.
9. Üzeyir Hacıbəyov həyatı.
10. Hacıbəyovun yaradıcılığının əsas mərhələləri

## II kollokvium:

1. Azərbaycan opera ifaçılıq sənətinin inkişaf istiqamətləri.
2. 1908, Ü.Hacıbəylinin “Leyli və Məcnun” operası və digər operaları.
3. Milli və Avropa opera üslubunun sintezi – Koroğlu operası. İlk opera ifaçıları
4. Qara Qarayev həyat və yaradıcılığı
5. Qara Qarayevin musiqiyə verdiyi əhəmiyyətlər və tarixdə rolu.
6. Fikrət Əmirovun həyatı və yaradıcılığı.
7. Fikrət Əmirovun musiqiyə verdiyi əhəmiyyətlər və tarixdə rolu.
8. Azərbaycanda vokal məktəbinin banisi – Bülbül.
9. Şövkət Məmmədova, Rəşid Behbudov, Lütfiyar İmanov, Qasımova bacıları.
10. Aşıq ifaçılıq sənəti.

***Bədii ifaçılıq sənətinin tarixi” fənninin sillabusu 050809-Turizm bələdçiliyi ixtisası (proqramı) üzrə tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir.Sillabus “Pedaqogika, psixologiya və incəsənət” kafedrasının 12 sentyabr 2025-ci il tarixli iclasında (protokol №01) müzakirə edilərək təsdiq edilmişdir.***

Fənn müəllimi:

b/m .A.O.Əsədli

Kafedra müdiri:

dos. A.X.Əliyev